

**UPSKILLING PRESERVICE TEACHERS TO SUPPORT
YOUNG CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM
DISORDER THROUGH DIGITAL SOCIAL STORIES**

2024-1-PL01-KA220-HED-000246304

**Co-funded by
the European Union**

Obserwacja i pomiar rozwoju społeczno- emocjonalnego we wczesnym dzieciństwie

WYKŁAD

Załącznik F.1

Opracowanie:
dr Elena Marin

MODUŁ 6.

Ocena efektów: monitorowanie
rozwoju i dostosowywanie wsparcia

Cel spotkania:

Poznanie narzędzi do ustrukturalizowanej obserwacji rozwoju dziecka, takich jak listy kontrolne i skale oceny, oraz nauczenie się jak dopasowywać obserwacje do kamieni milowych rozwoju i charakterystycznych cech zaburzeń ze spektrum autyzmu (ASD).

Wprowadzenie

- Prawidłowy rozwój społeczno-emocjonalny jest podstawą zdrowia psychicznego i sukcesu edukacyjnego dzieci.
- Wczesne dzieciństwo to okres szczególnie wrażliwy, w którym dzieci uczą się tworzyć bezpieczne relacje, adekwatnie wyrażać emocje oraz angażować się w interakcje społeczne.

Podstawowe sfery rozwoju społeczno-emocjonalnego

Trzy podstawowe sfery podlegające obserwacji:

Interakcje rówieśnicze – zaangażowanie i komunikacja z rówieśnikami

Zachowanie – jak dzieci zachowują się i reagują w różnych sytuacjach

Regulacja emocjonalna – umiejętność efektywnego zarządzania własnymi emocjami

Sfera 1: Zachowanie

- Obserwacja zachowania obejmuje zwracanie uwagi na to, jak dzieci dostosowują się do rutyny, wykonują polecenia oraz wyrażają potrzeby lub frustracje.
- Obejmuje to m.in. zakres uwagi, impulsywność oraz reakcje na zmiany lub wyznaczone granice.

Sfera 2: Regulacja emocjonalna

- Dzieci uczą się radzić sobie z frustracją, uspokajać się oraz wyrażać emocje w społecznie akceptowalny sposób.
- Warto obserwować, jak reagują na rozczarowanie, w jaki sposób szukają ukojenia oraz jak okazują empatię.

Sfera 3: Interakcje z rówieśnikami

- Interakcje rówieśnicze obejmują takie umiejętności jak dzielenie się, czekanie na swoją kolej, inicjowanie zabawy i rozwiązywanie konfliktów.
- Warto obserwować zachowania kooperacyjne oraz oznaki zaangażowania społecznego lub wycofania.

Dlaczego obserwacja jest istotna?

- Systematyczna obserwacja pomaga identyfikować wzorce rozwojowe i potencjalne trudności.
- Daje realistyczny obraz rzeczywistego funkcjonowania dziecka w różnych sytuacjach.

Structured Observation Tools

- Ustrukturalizowane narzędzia obserwacyjne zapewniają obiektywność i umożliwiają monitorowanie zmian w czasie.
- Do najczęściej stosowanych narzędzi należą: listy kontrolne, skale oceny, notatki oraz monitorowanie zachowań.

Listy kontrolne

- Listy kontrolne zawierają zestaw oczekiwanych zachowań lub kamieni milowych, które należy zaznaczyć jako zaobserwowane.
- Przykłady: ASQ:SE, DECA – przydatne do przesiewu i monitorowania postępów.

Skale oceny

- Skale oceny pozwalają na ilościowe ujęcie zachowań na podstawie ich częstości lub nasilenia.
- Przykłady: SDQ, BASC-3, ABAS-3, Vineland – wspierają decyzje diagnostyczne i monitorują rozwój emocjonalny.

Notatki z opisem zdarzenia

- Opisowe zapisy zdarzeń (notatki anegdotyczne) dotyczą konkretnych sytuacji i dostarczają kontekstu oraz szczegółów. Pomagają uchwycić spontaniczne zachowania, które mogą nie pojawić się w narzędziach strukturalnych.

Systemy monitorowania zachowań

- Koncentrują się na konkretnych zachowaniach w określonych sytuacjach (np. napady złości, dzielenie się).
- Pomagają ocenić czynniki wyzwalające, konsekwencje oraz częstotliwość występowania zachowań.

Ocena w przedziałach czasowych

- Rejestrowanie zachowań w regularnych odstępach czasu (np. co 5 minut).
- Przydatne do oceny poziomu zaangażowania, czasu koncentracji lub spójności zachowań.

Dokładność obserwacji

- Zachowuj obiektywność i konsekwencję.
- Unikaj założeń i upewnij się, że opisy opierają się na faktach i są wolne od uprzedzeń.

Dopasowanie do kamieni milowych rozwoju

- Korzystaj z odpowiednich dla wieku tabel rozwojowych, aby ocenić, czy dane zachowania mieszczą się w normie.
- Porównuj obserwacje z oczekiwanymi kamieniami milowymi według wytycznych CDC lub WHO.

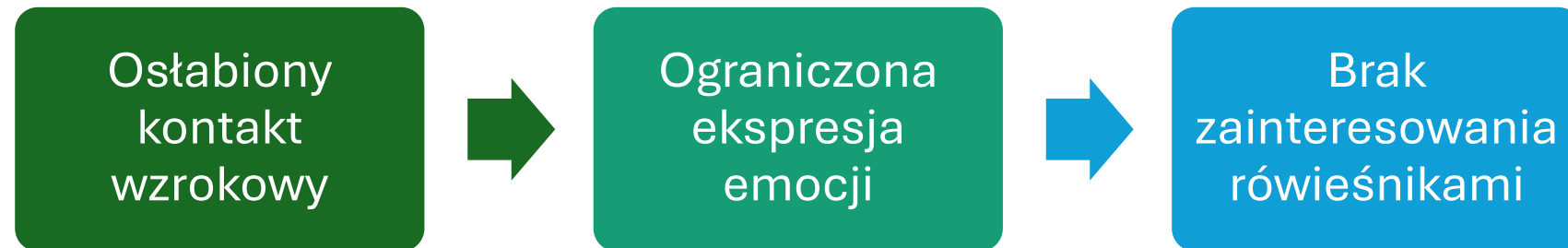
Typowe kamienie milowe w rozwoju społeczno-emocjonalnym

- 12 miesięcy: okazuje strach w niektórych sytuacjach, preferuje opiekunów
- 24 miesiące: bawi się głównie obok innych dzieci (zabawa równoległa)
- 36 miesięcy: okazuje troskę o płaczącego rówieśnika, potrafi czekać na swoją kolej

Sygnaly ostrzegacze w rozwoju społeczno-emocjonalnym

Przykłady:

Może to wskazywać na opóźnienia rozwojowe lub ASD.

Obserwacja dziecka z ASD

Dzieci z ASD często prezentują nietypowe wzorce zachowań:

Narzędzia przeznaczone do obserwacji ASD

Przykłady

ADOS-2: gold standard for structured ASD observation

Autism Diagnostic Observation Schedule – Second Edition (ADOS-2) to wystandaryzowane narzędzie diagnostyczne obejmujące zestaw zadań ustrukturyzowanych i częściowo ustrukturyzowanych, pozwalających obserwować komunikację, interakcje społeczne, zabawę oraz zachowania ograniczone i powtarzalne. Jest powszechnie uznawane za część złotego standardu w diagnozie zaburzeń ze spektrum autyzmu (ASD).

CARS-2: behavioral rating scale

The Childhood Autism Rating Scale - 2 (CARS-2) to skala oceny zachowania, która pomaga odróżnić dzieci z autyzmem od dzieci z innymi opóźnieniami rozwojowymi. Ocenia 15 obszarów funkcjonowania, dostarczając zarówno informacji przesiewowych, jak i wspierających proces diagnostyczny..

M-CHAT-R/F: screening tool for toddler

The Modified Checklist for Autism in Toddlers, Revised (M-CHAT-R/F) to szybkie, wypełniane przez rodziców narzędzie przesiewowe do wczesnego wykrywania ryzyka ASD u dzieci w wieku 16–30 miesięcy. Wyniki wymagające uwagi są następnie omawiane w ustrukturyzowanym wywiadzie, który pomaga określić, czy dziecko faktycznie wymaga dalszej diagnostyki.

Współpraca z rodziną i profesjonalistami

- Dzielenie się obserwacjami na potrzeby IPET-u i planowania rozwojowego
- Dane z obserwacji pomagają dostosować Indywidualne Programy Edukacyjno-Terapeutyczne do mocnych stron i wyzwań każdego dziecka.
- Wnioski płynące z codziennych interakcji i zachowań wspierają formułowanie precyzyjnych celów oraz dobór odpowiednich strategii interwencji.
- Wspólne podejmowanie decyzji: Rodziny, nauczyciele i specjaliści współpracują, aby ustalać priorytety, definiować oczekiwane rezultaty oraz zapewniać plany wsparcia, które są kulturowo adekwatne i odpowiednie do etapu rozwojowego dziecka.

Podsumowanie i dobre praktyki

Łącz różne metody obserwacji strukturalnej, takie jak listy kontrolne (np. ASQ:SE do przesiewowej oceny kompetencji społeczno-emocjonalnych), skale ocen (np. SDQ do trudności emocjonalnych i problemów rówieśniczych) oraz zapisy anegdotyczne (np. notatki nauczyciela dotyczące reakcji dziecka w sytuacji konfliktu rówieśniczego), aby uzyskać **kompleksowy obraz funkcjonowania społeczno-emocjonalnego dziecka**.

Np. nauczyciel może wykorzystać program DECA Preschool do identyfikowania czynników ochronnych w zachowaniu, uzupełnić go obserwacjami/ notkami zrobionymi podczas swobodnej zabawy, a następnie porównać z wynikami skali wypełnionej przez rodziców.

Triangulacja danych:

Zbieraj informacje z różnych źródeł — od nauczycieli, opiekunów oraz z bezpośrednich obserwacji — w różnych środowiskach i momentach. Zwiększa to trafność i rzetelność wniosków. Triangulacja pomaga ograniczyć stronniczość i zapewnia holistyczny obraz zachowania dziecka oraz jego reakcji emocjonalnych.

Monitorowanie w czasie:

Prowadź obserwacje okresowo, aby śledzić rozwój dziecka i jego reakcje na zastosowane interwencje. Monitorowanie w czasie pozwala wcześniej wykrywać pojawiające się trudności oraz wspiera podejmowanie na czas odpowiednich działań lub modyfikację strategii edukacyjnych.

Literatura

- Jones, S. M., Zaslow, M., Darling-Churchill, K. E., & Halle, T. G. (2016). Assessing early childhood social and emotional development: Key conceptual and measurement issues. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 45, 42-48.
- Denham, S. A., Wyatt, T. M., Bassett, H. H., Echeverria, D., & Knox, S. S. (2009). Assessing social-emotional development in children from a longitudinal perspective. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 63(Suppl 1), i37-i52.
- Reid, K. B., Sacrey, L. A. R., Zwaigenbaum, L., Raza, S., Brian, J., Smith, I. M., ... & Roncadin, C. (2020). The association between social emotional development and symptom presentation in autism spectrum disorder. *Development and Psychopathology*, 32(4), 1206-1216.
- Weiss, J. A., Thomson, K., & Chan, L. (2014). A systematic literature review of emotion regulation measurement in individuals with autism spectrum disorder. *Autism Research*, 7(6), 629-648.

Co-funded by
the European Union

EARLY-ASD

Niniejszy materiał dydaktyczny powstał w ramach przygotowania programu nauczania projektu:

„Upskilling Preservice Teachers to Support Young Children with Autism Spectrum Disorder through Digital Social Stories”
(Numer projektu: 2024-1-PL01-KA220-HED-000246304), współfinansowanego przez Unię Europejską.

Poglądy i opinie wyrażone w publikacji są wyłącznie opiniami autorów i nie odzwierciedlają oficjalnego stanowiska Unii Europejskiej i EACEA. Unia Europejska ani organ finansujący nie ponoszą odpowiedzialności za treść.

The Maria Grzegorzewska
UNIVERSITY
established 1922

